Editörler

Prof. Dr. Nuray TÜRKER

Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN

Prof. Dr. Tülay CENGİZ TAŞLI | Doç. Dr. Oğuz DİKER

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU | Arş. Gör. Ayşe Nur USLU

Turizmde Mimarlık ve Kültürel Miras II

DETAY YAYINCILIK

Ankara, 2022

DETAY YAYINLARI : 1639

1. Baskı : Aralık 2022
ISBN : 978-605-254-709-0
Yayıncı Sertifika No : 46573
Matbaa Sertifika No : 42488

Kitap bölümlerine ait her türlü yasal/akademik sorumluluk bölüm yazarlarına aittir.

© Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.

Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, 5 yıla kadar hapis ve adli para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

Dizgi : Detay Yayıncılık
Kapak Tasarım : Detay Yayıncılık
Baskı ve Cilt : Bizim Buro Basımevi
1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

Kütüphane Bilgi Kartı
Editörler: Nuray Türker, Derman Küçükaltan, Tülay Cengiz Taşlı, Oğuz Diker, Ayşe Kurtlu, Ayşe Nur Uslu
Turizmde Mimarlık ve Kültürel Miras II, 1. Baskı
ISBN: 978-605-254-709-0, vi + 318 sayfa, kaynakça var, dizin yok

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ
DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.
Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/ANKARA
Tel : (0.312) 434 09 49 ● Faks: (0.312) 434 31 42
Web: www.detayyayin.com.tr ● e-posta: detayyay@gmail.com

ONİKİNCİ BÖLÜM

KÖY GELİŞTİRME KAPSAMINDA KÜLTÜREL PEYZAJ ÇALIŞMASI: BELEN, KAYADERE, ULUPINAR KÖYLERİ-ÇANAKKALE/TÜRKİYE

(CULTURAL LANDSCAPE STUDY WITHIN THE SCOPE OF VILLAGE DEVELOPMENT: BELEN, KAYADERE, ULUPINAR VILLAGES-ÇANAKKALE/TURKEY)

Füsun Erduran Nemutlu[a], Batuhan Çizer[b]

[a,b]ÇanakkaleOnsekiz Mart University, Architect and Design Faculty, Department of Landscape Architecture, Çanakkale/Turkey
a https://orcid.org/0000-0002-0104-5994, fusunerduran@comu.edu.tr
b https://orcid.org/0000-0001-5428-4975, batuhancizer@gmail.com

Özet

Çanakkale kenti coğrafi konumu açısından çok eski dönemlerden itibaren farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle yerleşimler zengin kültürel kaynaklara sahiptir. Ancak birçok kırsal yerleşim günümüze kaynaklarını yeterince taşıyamamıştır. Köylerden birçoğu bu kaynakların yanı sıra görsel peyzajları açısından da zengin olup farklı kullanım potansiyellerine sahiplerdir. Bu çalışmada, zengin kültürel kaynaklara ve görsel peyzaj değerlerine sahip olan köylerden üçü ve Atikhisar baraj göleti çevresi ele alınarak, kültürel peyzaj açısından değerlendirilmiştir. Kırsal yaşamın sağlayacağı olanaklar, kentli açısından günümüzde elde edilecek faydalar göz önünde bulundurularak çalışma alanları incelenmiştir. Bu doğrultuda köylerin kaynaklarının korunarak turizm açısından kullanılması kapsamında tasarım yapılması amaçlanmıştır. Çalışma alanlarının en önemli ortak özelliği turizm ve rekreasyonel potansiyelleri açısından zengin olmalarıdır. Çalışma sonucunda bu doğrultuda alanların karakterine uygun olarak kullanım önerisi yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Atikhisar Kalesi, Kırsal kalkınma, Peyzaj tasarımı, Turizm-rekreasyon

Abstract

Çanakkale city has hosted different civilizations since ancient times in terms of its geographical location. Therefore, the settlements have rich cultural resources. However, many rural settlements could not adequately carry their resources to the present day. Many of the villages are rich in terms of visuall and scapes as well as these resources and have different usage potentials. In this study, three of the villages with rich cultural resources and visuall and scape value and the surroundings of the Atikhisar dam pond were evaluated in terms of culturall and scape. The study areas have been examined by considering the opportunities

that rural life will provide and the benefits to be obtained to day for the urbanites. In this direction, it is aimed to design within the scope of protecting 1s of the villages and using them in terms of tourism. The most important common feature of the study areas is that they are rich in terms of tourism and recreational potentials. As a result of the study, a usage suggestion was made in accordance with the character of the areas in this direction.

Keywords: Atikhisar Castle, Rural development, Landscape design, Tourism-recreation

1. GİRİŞ

Türkiye'de bin dokuz yüz seksenli yılardan itibaren, çalışma olanakları, yaşam kalitesi ve kamusal hizmetler gibi nedenlerle köylerden kentlere hızlı göç yaşanmıştır. Kentlerin yaşam olanaklarının konforu, çeşitli kamusal hizmetlere kolay ulaşabilir olması, sosyal kaynaklar kitleleri sürekli cezp etmiştir. Ancak 2020 yılında yaşanan pandemi ile, bireyler kalabalık nüfuslu yerleşimler yerine doğal alanlara yönelmeye başlamışlardır. Aslında insan, doğanın bir parçası olması nedeni ile doğal ortam açısından zengin olan kırsal alanlara her zaman özlem duymaktadır.

Günümüzde kırsal alanların en önemli tercih sebebi, kentlerin gürültüsü ve yorucu yaşamından uzaklaşıp sakin bir yaşam sürme isteğidir. Sağlıklı yaşam olanağı yanı sıra nüfusun kentlere göre çok daha az olması, arsa ve konut bedellerinin düşüklüğü, temel gıdaların ucuz olması gibi nedenler kentten kırsala geri dönüşü hızlandırmaktadır. Bu bağlamda zengin doğal ve kültürel kaynaklara sahip kırsal alanlar kentlilere zengin olanaklar sağlamakta ve tercih edilmektedirler.

Kırsal alanlarındaki insan faaliyetleri, yaşam şekilleri, folklorik özellikler, yerel mimari, üretim desenleri zaman süreci içinde araziye yansıyarak bölgenin kültürel peyzaj karakterini belirlemektedir. Böylece "kültürel peyzaj" çalışmalarına konu olan özgün peyzaj özellikleri oluşturulmaktadır ve doğal ve kültürel miras değerleri oluşmaktadır (Antrop, 2000; Huba, 2004; Erduran Nemutlu, 2016). Bu değerler bölge kalkınmasında potansiyel oluşturmakta olup, bölgenin turizm açısından tercihini de belirlemektedirler.

Bu çalışmada Çanakkale merkeze bağlı üç köy, kültürel peyzaj açısından ele alınmıştır. Doğal ve kültürel kaynakları ile farklı olanaklara sahip bu köyler, hem bölgeye yerleşmek isteyenlerin, hem de turizm için gelenlerin çekim merkezi olması nedeni ile konu edilmiş ve ileriye yönelik yapılacak olan çalışmalara veri oluşturulması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, çalışmada Belen, Kayadere ve Ulupınar Köyleri turizm olanakları, tarihi ve sosyo-kültürel önemleri açısından irdelenmiştir. Bu köylerin merkeze yakın olmaları, ulaşım olanaklarının kolaylığı, Atikhisar barajı ve Kalesine komşu olmaları da dikkate alınmıştır. Çalışma sonucunda köylerin turizm ve rekreasyonel kullanım potansiyelleri irdelenerek öneri kamp alanı tasarlanırken yerel halkın kalkınması açısından öneriler sunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kırsal Alan ve Köy Kavramları

Kırsal alanlar; bulundukları coğrafik yerlerin yaşam şartlarına bağlı olarak o bölgenin geçmiş tarihini ve günümüzü yansıtan yaşam alanlarıdır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2007). Geray (1975), kırsal alanları belirli bir düzenin olmadığı, geniş aile türü ve komşuluk ilişkileri barından, topluluklar şeklinde tanımlamıştır. Resmi tanıma göre, kırsal alan, geçim kaynakları tarım faaliyetleri ile sürdürülen, insan popülasyonunun az olduğu, tarihi ve yerel kültürel değerlere sahip, yönetim şeklinin farklılık gösterdiği, doğal yaşam alanı barındıran yerlerdir (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Tüm bunlardan da anlaşıldığı gibi, kırsal yerleşim alanları ekonomik, ekolojik ve sosyo-kültürel anlamda o bölgede yaşayan insanların doğa ile bütünleşebildiği yerleşimlerdir (Öğdül ve ark, 2015). Köyler ise kırsal bölgelerde yer alan en küçük yerleşim birimleridir.

Köyler, farklı coğrafik, ekolojik özelliklere sahip alanlarda yaşam sürülen ve bireylerin kendilerine özgü iş, yaşam kültürü bulunduran, kent nüfusuna oranla daha az nüfusa sahip olan toplum birimleridir (Geray, 1975). Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre köy; demografik yapısı, yönetim biçimi, ekonomisi ve sosyo-kültürel yapısı açısından kent merkezlerinden ayırt edici özellikleri bulunan, iş gücü tarıma dayalı olan, yapı ve yaşam biçimine uygun olarak yapılmış yerleşimlerdir (TDK, 2022). Türkiye Cumhuriyeti anayasası (1924), 442 sayılı köy kanununa göre: Köyler, ortak kullanılabilen dini ve eğitim amaçlı ve ticari faaliyetleri gerçekleştirilebilen alanları barındıran, bir arada veya birbirinden uzakta bulunan yapılarda oturan insanların tarımsal ve hayvansal faaliyetler yaptıkları, nüfusu iki bin kişiden az olan, kırsal yerleşim alanları olarak tanımlanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2022).

Türkiye'deki, kırsal alanları korumak ve devamlılığını sağlayabilmek adına pek çok çalışma yapılmaktadır. Ancak bu tarz çalışmalar genellikle üst ölçekli planlama ve tasarım çalışmaları olduğu için yetersiz kalmaktadırlar (İyimaya, 2013). Bu nedenle her bölgenin kendine özgü yapısını ortaya koyarak atlasını oluşturabilecek envanterlere dayalı, kırsal kimliği ortaya konulmalıdır. Böylece o bölgelerde yapılacak planlamalar bu veriler doğrultusunda yapılabilecektir.

2.2. Turizm Kavramı ve Önemi

Dünyanın gelişmesiyle birlikte teknoloji, yaşam biçimi, ulaşım ve bunun gibi birçok sistemde değişimler olmaktadır. Bunlar birçok alanda olduğu gibi turizm anlayışında da değişime neden olmaktadırlar (Çeken ve ark., 2009). Günümüzde zengin kaynakları ile farklı alternatif turizm türlerine olanak sağlayan kırsal alanlara yönelim ile oluşan kırsal turizm, bunlardan biridir. Yaşam koşullarının hızla artması, kentlerde yaşanan sağlık sorunları bireyleri gün geçtikçe bu turizm türüne daha fazla yönlendirmektedir. Ancak kitlelerin köyleri kullanımı sistemli bir çalışmayı ve planlamayı zorunlu kılmaktadır. Bölgelerin kaynaklarına, konumuna ve ihtiyaçlara en uygun kullanımlar getirilmesi, bilimsel çalışmalar ile kamu sektörünün birlikte çözümler tartışması ile ortaya konulabilecektir. Bu anlayış ile yapılan çalışmalarda turizm kullanımlarının bölgeye getirebileceği etkiler göz önünde bulundurularak hassas değerlere sahip kırsal alanlara en az

hasar verilecektir. Bu çalışmalarda turizm gelirinin sağlayacağı katkının, kaynakların yok olmasına neden olmaması sağlanarak, hassas dengelerin korunması için yerel halk ve kamunun iş birliği sağlanır.

Kırsal alanlar, doğal ve kültürel özellikleri ile farklı turizm ve rekreasyonel aktivitelere olanak sağlayarak, bireyin günübirlik veya uzun süreli, yıl içinde farklı zamanlarda, kentin günlük yaşamından, iş ve geçim stresinden kaçabilmesi için ev sahipliği yapar. Böylece kırsal turizm kavramı oluşturmuştur (Soykan, 1999). Kırsal turizmde insanlar, bulundukları ortamın oraya özgü etkinliklerine katılabilirler veya izleme olanağına sahip olabilirler (Soykan, 2000).

Kırsal alan kaynaklarının günümüz ihtiyaçlarına göre uyarlanması, peyzaj tasarımları ile mümkündür. Ancak öncelikle bu alanların mevcut kaynak envanterleri yerinde irdelenmeli ve ona göre kullanımlar getirilmelidir. Günümüzde kırsal alanlarda ivme kazanan en önemli turizm türlerinden biri kamp ve karavan turizmidir. Çünkü bunlar bireye doğada farklı aktiviteler yapabilme olanağı sağlayan, ekonomik, ekolojik ve sağlıklı turizm faaliyetleridir. Aynı zamanda bu turizm kullanımları ile bölge yerel halkına da kalkınma olanağı sağlanabilmektedir.

Belirli bir süre içerisinde dinlenmek, barınmak ve rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirebilmek için karavan, çadır gibi konaklama araçları kullanarak iş hayatı veya yaşam sorunlarından kaçarak yapılan rekreatif aktivitelere kamp denilmektedir. Konaklama yapılacak olan alana kamp alanı veya kamping alanı denilmektedir (Topay ve Koçan, 2009). Günümüzde bu turizm türü bir yaşam anlayışı haline gelmeye başlamaktadır ve gençler arasında da yaygınlaşmaktadır.

Kamp alanları daha çok deniz, göl kenarı, karayollarına yakın konumlandırılır veya doğal ve tarihi alanlara yakındır. İçinde dinlenme, barınma yeme-içme gibi ihtiyaçların karşılanabileceği en az 30 ünite ile tasarlanırlar. Kampçı üniteleri çadır, karavan, çekme karavan ve bungalovlardan oluşmakta olup, her biri için en az 80 metrekare alanı kaplamalıdır. Konaklayanlara emniyetli ve güvenlikli bir ortam sağlamak için çevresi kuşatılmalı ve alanda drenaj, bitkisel tasarım yapılmalıdır. Yer alması gereken kullanımlar; otopark, resepsiyon, danışma, WC, duş ve mutfak, içme ve kullanma suyu, fosseptik çukurları, rekreasyonel kullanım alanlarıdır. Ayrıca elektrik hizmeti her bir misafire yetecek şekilde olmalıdır. Sağlık ve ilkyardım hizmeti de sağlanmalıdır (Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu, 2021).

Kamp turizminin cazip olmasının en önemli nedenleri; ekonomi, sosyalleşebilme, doğa özlemi, ruhsal ve gündelik yaşam sıkıntılarıdır. Orman, akarsu, deniz gibi doğal güzelliklere yakın olması, doğada bulunma olanağı sağlaması, bulunduğu bölgeye ekonomik gelir sağlaması, unutulmaya yüz tutmuş çevre bilincini uyandırması, her yaştaki bireylere hitap etmesi, her mevsim yapılabilir olması, kentlerin gürültüsü ve betonlaşmasından uzaklaşılması gibi nedenler bireyleri kamp yapmaya itmektedir (Aksöz ve ark., 2020).

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kırsal alanlar, sundukları doğal yaşam olanakları ile kentlilerin boş zamanlarında turizm amacı ile gün geçtikçe artan talebe sahne olmaktadırlar. Bu

nedenle köy yerleşimlerinin sunabileceği olanakların bilimsel çalışmalarla belirlenmesi ve mevcut kaynaklarına zarar vermeden kullanımlarının belirlemesi önemlidir. Bu çalışmada bu gereklilikten yola çıkılarak Çanakkale merkeze bağlı, doğal ve kültürel açıdan turizm-rekreasyon potansiyeline sahip üç köy ele alınmış, kültürel peyzaj açısından değerlendirilmesi ve kullanım önerisi getirilmesi amaçlanmıştır.

Kırsal bölgelerde yapılan etkinlikler kapalı mekânda veya kentsel alanlarda yapılabilecek etkinliklerine göre fiziksel gücü daha fazla artırdığı için, psikolojik ve sosyal açıdan daha faydalıdır. Çünkü doğal malzemeler ile temas ederek vücut direnci artmakta, bol oksiyen ile vücut fiziksel açıdan sağlık kazanmaktadır. Aynı zamanda tüketilen ürenleri ve üretim alanlarını tanıma, bitki ve hayvanlarla bir araya gelme olanağı sağlama gibi eğitimler alınabilir (Erduran Nemutlu, 2018). Bu açıdan çalışmada seçilen köylerin alternatif turizm faaliyetlerine yönlendirilmesi gelecek nesiller açısından önemli bulunmuştur.

Çanakkale, Avrupa'dan Ege'ye ve Anadolu'ya uzanan yol üzerinde bulunması nedeni ile her yıl sayıları gittikçe hızla artan, yerli ve yabancı kampçıların uğrak yeridir. Bu nedenle yapılan çalışmada, seçilen bölgeyi kullananların ihtiyaçlarını en iyi karşılayabileceği bir tasarım önerisi getirilmiştir. Avrupa'dan Anadolu'ya uzanan geçiş yolunda yer alan Çanakkale'de, Akdenize doğru seyahat eden karavan ve kamp turizmi yapanların konaklama yeri sıkıntısı olması yapılan tasarımın gerekçesidir. Merkeze en yakın ve farklı kaynakları ile alternatifler sunan, çalışma konusu olan köyler, bu ihtiyaca uygun alanlara sahiptir.

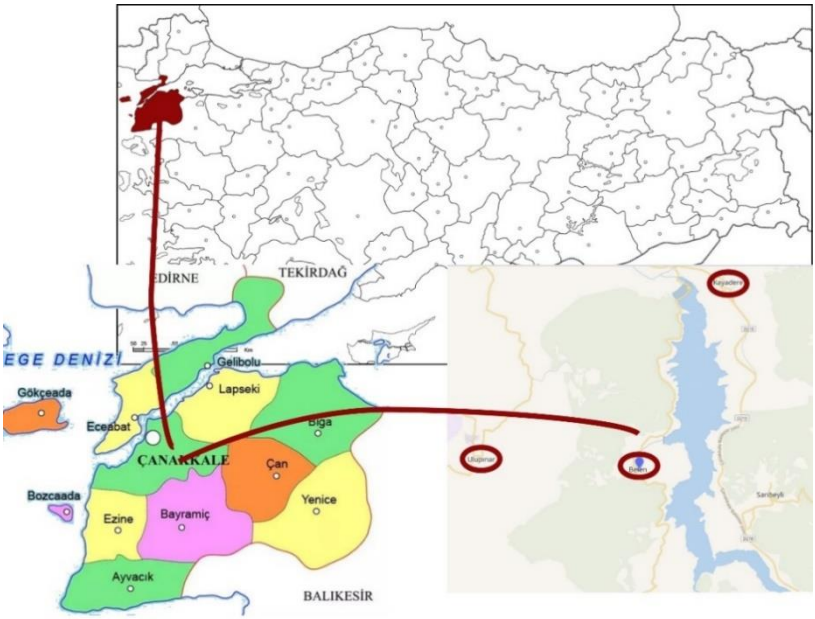
Doğal ve kültürel kaynakları açısından hassas olan köy yerleşimlerinin kaynaklarının envanteri belirlendikten sonra turizm kullanımlarının bölgeye getirebileceği etkilerin göz önünde bulundurulması çok önemlidir. Çünkü bu alanların sürdürülebilir kullanımı alanın kültürel dokusunun korunmasına bağlıdır. Bu çalışmada seçilen bölgeye gün geçtikçe kullanım baskıları artmakta olduğu belirlenmiş olup, yerel halk ise büyük kentlere göç ettiğinden nüfusu yaşlanmış ve azalmıştır. Unutulmamalıdır ki bir bölgenin kültürel kaynaklarının devamlılığının sağlanması, bunların kullanılması ile mümkündür. Ayrıca bölgenin yerel kimliğinin korunarak kullanılması sağlanmalıdır. Bu nedenle kamu ve üniversite işbirliği gereklidir. Bu çalışmada elde edilen sonuçların, yapılacak planlama çalışmalarına yol gösterici olması hedeflenmiştir.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalleri, Çanakkale İli merkez köylerinden olan Belen, Kayadere ve Ulupınar dır. Bu köylerin seçilmesini nedenleri; merkeze yakınlıkları, Atikhisar Barajı ve Atikhisar Kalesinin çevresinde yer almaları, doğal ve görsel peyzaj kaynaklarına sahip olmalarıdır. Bu bağlamda turizm kullanım olanakları yüksektir (Şekil 1). Görsel peyzaj değeri ile önemli bölgeler, estetik, ekolojik, kültürel açıdan değerlidir ve rekrasyonel olarak bu alanların kullanımında tercih sebebi olurlar. Bu nedenle bu bölgeler bölge planlarında dikkate alınmalı ve sürdürülebilir kullanımları sağlanmalıdır (Çetinkaya ve ark., 2014).

Çanakkale Gelibolu Yarımadası ile, Biga Yarımadası üzerine kurulmuştur. Hem Asya hem Avrupa'da toprakları bulunan Çanakkale ili, Edirne, Tekirdağ ve

Balıkesir ile komşudur. Yüzölçümü, 9.933 km^2'dir. İl Merkezi ise 1016 km^2'lik bir alanı kaplamaktadır (Harita Genel Müdürlüğü, 2022).

Şekil 1. Çalışma alanı olan Köylerin konumu (Harita Genel Müdürlüğü, 2022 den yararlanılarak)

Çalışmanın yöntemi, yerinde arazi gezisi ve yerel halktan bilgi toplanması, literatür taraması, resmi kurum verilerinin toplanarak köylerin doğal ve kültürel potansiyellerinin belirlenmesi ve köy gelişimi açısından yapılacak olan çalışmaların değerlendirilmesi temeline dayanmaktadır. Çalışmada öncelikle literatür araştırması ve envanter belirlenmesi yapılmıştır. Bilimsel çalışmalar, kamu kuruluşlarından elde edilen belgeler ve yerel halktan elde edilen bilgiler sentezlenerek çalışma alanları hakkında bilgiler elde edilmiştir. Daha sonra bu veriler dikkate alınarak alanın potansiyeli doğrultusunda öneri tasarım yapılmıştır.

5. BULGULAR

5.1. Belen Köyü

Belen Köyü Çanakkale merkezine 16 km uzaklıkta olup Atikhisar barajına komşu olan bir köydür. Köyün kuruluş yılı tam olarak bilinmese de çok eski bir yerleşimdir. Köy, 1902 yılından beri aynı ismi taşımaktadır ve 2021 yılı verilerine göre nüfusu 58 kişidir (Belen Köyü, 2022). Belen Köyünde en önemli kültürel taşınmaz, çok eski bir camidir. Köy görsel peyzaj açısından, hareketli yüzey şekilleri ve geniş doğal görüşü ile önemli bir kaynak değeri oluşturmaktadır. Temiz havası ve sakin yaşamı doğaya duyulan özlemi karşılayabilecek potansiyeldedir (Şekil 2).

Köyün geçim kaynağı hayvancılığa dayalı olup tarım alanları baraj yapılırken sular altında kalmıştır. Bu nedenle tarım çok az yapılabilmektedir. Kent merkezine

yakın olması nedeni ile köyde yaşayan birçok kişi merkeze göç etmiş olup, kimisi emekli, kimisi ise sadece hafta sonu ve yazları köye gelmektedir. Küçük bir köy olmasına karşın, doğal ve görsel peyzaj değeri çok yüksektir. Yerleşim alanları dışında kalan araziler dağlıktır. Ancak konumu açısından zengin bitki çeşitlerine ev sahipliği yapmaktadır. Doğal olarak bulunan canlı ve cansız materyaller, bulunduğu konumu ile turizm potansiyeli dikkat çekmektedir (Erduran Nemutlu, 2018).

Şekil 2. Belen köyünden bir görünüş (Erduran Nemutlu 2018)

Köy, Atikhisar barajı yakınındadır ve manzaraya hakim bir tepeye sahiptir. Doğa yürüyüşü ve bisiklet meraklıları, fotoğrafçılık çalışmaları için ideal olan çalışma alanı, alternatif turizm kullanıcılarının ilgi odağı olabilecektir (Şekil 3). Bu nedenle Çanakkale ve diğer kentlerden bölgeye farklı dönemlerde gelen yürüyüş gruplarına, kampçılara ev sahipliği yapmaktadır. Çanakkale kent konseyi ve farklı sivil toplum kuruluşları köy kaynaklarına zarar verilmesini engellemek amacı ile bölgede doğa koruma yönünde bilinçlendirme etkinlikleri yapmıştır.

Şekil 3. Köy Atikhisar barajına oldukça yakındır (Belen Köyü, 2022).

5.2. Kayadere Köyü

Kayadere Köyü, Çanakkale merkezine 11 km uzaklıkta olup Atikhisar barajına komşu olan bir köydür. Köy, 1902 yılında Çileder, 1928 yılında Çiledere, 1960'lı yıllarda ise Çiledardere olarak anılmıştır. Kayadere köyü 2021 yılı verilerine

göre 385 kişilik bir nüfusa sahiptir (Kayadere Köyü, 2022). Çan yolu üzerindedir. Tarım arazilerinin büyük bir bölümü baraj yapıldığı için sular altında kalmıştır. Bu nedenle tarım yok denecek kadar azdır (Nemutlu, 2017). Kayadere, diğerlerine göre daha fazla nüfusa sahip ve gelişmiş bir köydür. Köyde cami ve bir ilkokul bulunmaktadır. Genel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Dağlık bir arazi üzerine kurulan köy, doğal ve görsel peyzaj açısından önemlidir. Köyde doğa sporu meraklılarını cezp edecek dere, şelale ve yürüyüş rotaları vardır (Şekil 4).

Şekil 4. Kayadere Köyü ve Baraja doğru manzarası (Erduran Nemutlu, 2018).

5.3. Ulupınar Köyü

Ulupınar Köyü, Çanakkale merkezine 11 km uzaklıkta olup, bir bölümünden Atikhisar barajı görülmektedir. Köy muhtarından alınan bilgilere göre 93 harbi zamanı gelen göçmenler tarafından kurulmuştur. Köy nüfusu 184 kişidir. Cevat Paşa tarafından yaptırılmış olan bir ilkokul bulunmaktadır. Ancak günümüzde ilkokul olarak kullanılmamaktadır. Köy camisi tarihi öneme sahiptir. Köyde yerel mimari örnekleri yıkılmış durumdadır. Köyde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi rasathanesi ve misafirhanesi bulunmaktadır (Şekil 5). Köyün başlıca geçim kaynakları kuru tarım ve hayvancılıktır. Köy dağlık bir arazi üzerine kurulduğu için doğal ve görsel peyzaj değeri de yüksektir.

Şekil 5. Ulupınar Köyünden yerel mimari örnekleri (Sağda Çanakkale Üniversitesi misafirhanesi).

Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü 2021 verilerine göre, çiftçi olarak kayıtlı köylüler tarafından köy genelinde toplam 636.152 dekar alan ekilmektedir. Ürün çeşitliliği ise şöyledir: Armut, ceviz, çamfıstığı, kayısı, zeytin, arpa, ayçiçeği, badem, buğday, elma, erik, fiğ, karpuz, kavun, kiraz, muşmula, nohut, Trabzon hurması, yulaftır. Bu ürünler alanın desenine yansıdığı için kültürel peyzaj açısından da

alan önemlidir. Ayrıca alternatif turizm açısından bu ürünlerin yetişme ortamında tüketilme olanağı vardır.

5.4. Atik Hisar Barajı ve Kalesi

Atikhisar Barajı Çanakkale kent merkezine 11 km uzaklıkta bulunmaktadır. Atikhisar Kalesi'nin hemen yanında yer alır. Baraj, 1968-1975 yılları arasında Sarıçayda, Çanakkale kent merkezinin içme suyunun karşılanması ve sulama, taşkınlarını önleyebilmek için toprak dolgu amacıyla yapılmıştır. Daha sonra 1995 yılında su ihtiyacının artması ile maksimum kapasiteye ulaştırılmıştır (Koca, 2005) (Şekil 6).

Şekil 6. Atikhisar Barajı ve Kalesi'nin Drone görüntüleri. (Atikhisar, 2022).

Atikhisar Kalesi, Çanakkale merkeze 11 km uzaklıkta, Çanakkale-Çan yolu üzerindedir. Halk arasında Gavurhisar olarak da adlandırılmaktadır. Dağlık bir alan üzerine kurulmuş olan Kale, Sarıçay vadisine ve Atikhisar barajına hâkim bir noktadadır. Alanda bazı kalıntılar bulunmaktadır. Kalenin surlarının neredeyse tamamı korunmuş durumdadır. Kale duvarları taş ve kireç bulamacından yapılmıştır. Bu son hali ile Geç Roma dönemi özellikleri göstermektedir. Kale içinde ve eteklerinde M.Ö. 6. yy.'dan başlayarak M.S. 10. yy'a kadar kesintisiz devam eden seramik örneklerine rastlanmıştır (Atikhisar Kalesi, 2022) (Şekil 7). Bu veriler Kaz dağlarından inen suların beslediği bu alanda uzun yıllar yerleşim olduğunu göstermektedir.

Şekil 7. Atikhisar Kalesi (Atikhisar Kalesi, 2018).

6. SONUÇ

Çanakkale doğal ve kültürel açıdan çok zengin ve her bölgesinde farklı olanaklara sahip bir İl'dir. Birçok uyarlığa ev sahipliği yapmış olmasından dolayı kültürel zenginliği yüksektir. İl, hem doğal kaynaklarının zenginliği hem de tarihi ve kültürel kaynakları ile her yıl binlerce yerli ve yabancı turisti konuk etmektedir. Bu bağlamda çalışmada kültürel ve doğal kaynakları ile turistlerin gün geçtikçe ilgisini çeken merkeze bağlı üç köy konu edilmiştir. Çalışma alanları doğal bitki örtüsünden türlerin yer aldığı, topoğrafik özellikleri ile hareketli yüzey şekline sahip, görsel peyzaj değeri yüksek ve konumu açısından farklı kullanımlara sahiplerdir. Aynı zamanda Atikhisar barajı ve Atikhisar kalesi çevresi ile yakın ilişkili, kent merkezine yakın mesafede ve doğal kaynakları zengindir. bu nitelikleri ile kırsal ve alternatif turizm olanakları sağlamaktadırlar. Kırsal turizm açısından bölgeye gelenlerin ilgisini çekecek tarımsal ürün çeşitliliği de bulunmaktadır.

Çalışmada yumuşak turizmin temel hedeflerinden olan yerel yaşam olanaklarının korunması ilkesine dayanarak yapısal olarak sert yüzeylere yer verilmemesi tercih edilmiştir. Bu nedenle kamp ve karavan kullanımı önerilmiştir. Alanda baraj göleti bulunması, kampçıların tercihlerini atırmaktadır. Bu alan hem ziyaretçilere doğa ile baş başa dinlenme ve çevreyi tanıma olanağı sağlayacak, hem de köy gelişimi açısından bölgede istihdam olanağı oluşacaktır. Ziyaretçiler tarafından kamp etkinliği yapılırken alanın tarihi ve doğal dokusu da kullanılacaktır. Bu noktada bölge yerel halkı sertifikalı rehber olarak eğitilebilir ve iş imkanı da oluşabilir.

Belen ve Kayadere köyleri Atikhisar Barajı ve Atikhisar kalesine en yakın köylerdir. Barajın çevresinde geniş düzlükler olması nedeni ile kamping alanı tasarımı yapılmasına uygun bulunmuştur. Alan doğada etkinlik yapmak isteyen ziyaretçilerin trekking ve tarımsal ürün yetiştirme, işleme gibi farklı deneyimleri yaşamasına da olanak sağlamaktadır. Bu alanlara uyarlanması amacı ile yapılan tasarım ile motokaravan, çekme karavan ve çadır konaklamaları sağlanarak gelen turistlere hem konforlu hem de sağlıklı doğal bir alanda yaşama deneyimi sunulması istenmiştir (Şekil 8). Yapılan tasarımın plan görüntüsü sunulmakta olup, farklı alanlara uyarlanabilecek niteliktedir.

Şekil 8. Örnek Kamping Alanı Tasarımı: (1: Market, 2: WC, 3: Çamaşırhane, 4: Karavan kamp alanı, 5: Çadır kamp alanı, 6: Rekreayon alanı, 7: Piknik alanı, 8: Otopark, A1: *Salix babylonica* (Söğüt), A2: *Robinia pseudoacacia* (Yalancı Akasya), A3: *Tilia tomentosa* (Ihlamur), A4: *Cercis siliquastrum* (Erguvan), A5: *Lagerstromia indica* (Oya ağacı), A6: *Albizzia julibrissin* (Gülibrişim), A7: *Acer platanoides* (Akça ağaç), A8: *Platanus orientalis* (Çınar), A9: *Cupressus sempervirens* (Servi), A10*: Cupressocyparis leylandii* (Melez servi), A11: *Cupressus macrocarpa* Goldcrest (Limoni servi).

Yapılan kamping tasarımında Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu'nun belirlediği kurallar dikkate alınmış olup, hem işlevsel hem estetik peyzaj tasarımı sunulmuştur. Gelecekte yapılacak bir planlama çalışmasında bu tasarımın dikkate alınması, yerli ve yabancı turistlere alternatif turizm olanakları sağlayacaktır. Avrupa'dan Ege'ye, Akdeniz'e ve Anadolu'ya uzanan yol üzerinde bulunan Çanakkale bölgesinde kamp yapmak isteyenlerin önemli bir ihtiyacı karşılanmış olacaktır. Bölgeye gelenlerin kıyısal alan haricinde doğaya yönlenmesi ile, köylerin tanıtımı ve yerli halka yeni bir geçim kaynağı da oluşturabilecektir. Tüm dünyada 2020-2022 yıllarında yaşanan Pandemi ve ekonomik zorluklar ile köylere geri göç hız kazanmıştır. Bu durum eğitim durumu nispeten yüksek nüfusun kırsal bölgelere yerleşmesini sağlamaktadır. Yapılan çalışmanın bu bağlamda örnek oluşturması ve farklı bölgelere yaygınlaşması bilimsel açıdan önemlidir.

Kaynakça

Aksöz, E. O., Önem, B., Aydın, B. (2020). Kamp Deneyimi Yaşayan Bireylerin Glamping'e İlişkin Algılarının Belirlenmesi. Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, 4(2), 185-196.

Antrop, M. (2009). Indicators for Assessing Changing Landscape Character of Cultural Landscapes in Flanders (Belgium). Land Use Policy 26(4), 901-910.

Atikhisar (2022). https://www.youtube.com/watch?v=0yBM1NwUiNE, https://www.kampingturkiye.com /uploads/products/atikhisar-baraji-kamp-alani-8274793244.jpg. (Erişim tarihi: 15.06.2022).

Atikhisar Kalesi (2022). Atikhisar Kalesi. (Erişim Tarihi:18.04.2022), https://canakkale.com/gezilecek-yerler/atikhisar-kalesi.

Belen Köyü, (2022). Belen, Çanakkale. (Erişim Tarihi:18.04.2022), https://tr.wikipedia.org/wiki/ belen,_%c3%87anakkale.

Çeken, H. , Dalgın, T. Karadağ, L. (2009). Küreselleşmeve Uluslararası Turizm Arasındaki İlişki. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22), 21-36.

Çetinkaya, G., Uzun, O., Erduran, F., Açıksöz, S., Dilek, F. (2014). Sustainability of Visual Landscapes: A Case Study from Suğla Lake, Turkey. Middle-East Journal of Scientific Research, 21 (6), 1011-1016.

Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. (2007). Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22(1), 157-162.

Harita Genel Müdürlüğü, (2022). İl ve İlçe Yüz Ölçümleri. (Erişim Tarihi:18.04.2022), https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri.

Huba, M. (2004). Historické Štruktúry Krajiny v Kontexte Súčasnej Reality. Životné Prostredie, 38(2), 86-89.

İçişleri Bakanlığı, (2022). Köyler. (Erişim Tarihi:18.04.2022), https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1

İyimaya, O. (2013). Kırsal Yerleşme Planlanmasında Ülke Örnekleri, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Kırsal Alan Planlanması Tartışmaları, 1999-2009 Yayını, 21-23, İstanbul.

Kalkınma Bakanlığı (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/ (Erişim: 02.04.2022).

Kayadere Köyü, (2022). Kayadere, Çanakkale. (Erişim Tarihi:18.04.2022), https://tr.wikipedia.org/wiki/Kayadere,_%C3%87anakkale.

Koca, N. (2005). Atikhisar Barajı'nın (Çanakkale) Çevresel ve Ekonomik Etkileri. Doğu Coğrafya Dergisi, 10(14), 209-233.

Erduran Nemutlu, F., Çelik, A. (2016). The Importance and Usage of Grapevive as Landscape Elements. Journal of Agricultural Faculty of Uludag University, 30 (Special), 686-691.

Erduran Nemutlu, F. (2017). Çanakkale Kırsal Alan Kültürel Peyzaj Değerleri (Kuzey–Batı Merkez Köyleri). Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırmaları Dergisi (IJLAR), E-Issn: 2602-4322, 1(1), 14-18.

Erduran Nemutlu, F. (2018). Turizm ve Rekreasyon Rotası Belirlenmesi: Çanakkale Örneği. Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi (IJTEBS), E-Issn: 2602-4411, 2(2), 290-298.

Geray, C. (1974). Türkiye'de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı. Ankara Üniversitesi S.B.F. Dergisi, 30 (1), DOI: 10.1501/SBFder_0000000919.

Öğdül, H., Olgun, İ., Olgun Çalışkan, Ç. (2015). Kastamonu-Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı Yayınları, No: 2/92.

Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 10(1), 67-75.

Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 11(1), 21-33.

T.C. Çanakkale Valiliği (2021). Köy Ziyaretlerimizde Vatandaşın Yanındayız. http://www.canakkale.gov.tr/kurumlar/canakkale.gov.tr/Haberler/2021/EKIM/17. (Erişim Tarihi:18.04.2022).

TDK, (2022). Güncel Türkçe Sözlük. Köy. https://www.tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/yazim-kilavuzu/, https://sozluk.gov.tr/. (Erişim Tarihi:18.04.2022).

Topay, M., Koçan, N. (2009). Kamping/Çadırlı Kamp İçin Alan Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi ve Bartın-Uluyayla'da Örnek Bir Uygulama. Turkish Journal Of Forestry, 10(1), 116-128.

Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu (2021). Kamping Standartları Yönetmeliği. https://ukkf.org/wp-content/uploads/2020/03/ukkf-kamp-standartlari-yonetmeligi.pdf. (Erişim tarihi: 28.04.2022).